

Jonge VAR 2024

Eelco Baartse

Ik zal mij niet strikt aan de titel van het mij toebedeelde onderwerp 'Geautomatiseerde besluitvorming en algoritmes: voor- en nadelen' houden. Uiteraard is het wel nodig om enkele van de voor- en nadelen te benoemen, maar is het interessanter om te bespreken hoe een deel van de nadelen kan worden gemitigeerd en zelfs nieuwe voordelen kan bieden. Als Coördinator van het Kennismanagement en Innovatieteam van het Juridisch Bureau van de gemeente Amsterdam beschouw ik dit vraagstuk vanuit onze dagelijkse praktijk.

Collega's bij het Juridisch Bureau behandelen veel van de elders primair genomen besluiten in bezwaar (en beroep). Hiermee heeft ons Kennismanagement en Innovatieteam een *front-row seat* om het verloop van dit proces van begin tot eind te volgen. Zeker als we (digitale) juridische hulpmiddelen voor onze collega-juristen of burgers ontwerpen. Hierbij zijn volop kansen om knelpunten te identificeren en consistentie en kwaliteit te verbeteren, in samenwerking met de gehele keten.

Op dit moment dragen onze producten nog niet bij aan het geautomatiseerd nemen van besluiten. Echter ontwikkelen we wel rule-based producten die burgers hun slagingskans in bezwaar laat inschatten. Een stuk gepersonaliseerde juridische informatievoorziening dat invloed heeft op de motivatie van burgers om bezwaar te maken en (gepercipieerde) toegang tot het recht. Daarnaast werken we aan de ambitie om juristen steeds verregaander te ondersteunen bij de te nemen beslissingen in de heroverweging in bezwaar.

In deze processen is zeker sprake van het gebruik van algoritmen, maar niet van geautomatiseerde besluitvorming. Voor- en nadelen van de inzet van deze zaken zijn daarom wellicht nog niet direct zo verregaand als geautomatiseerde besluitvorming, echter zijn ze in veel opzichten wel vergelijkbaar.

Een van de meest voor de hand liggende voordelen van (deels) geautomatiseerde besluitvorming is natuurlijk de efficiëntie. Door het gebruik van geautomatiseerde systemen kunnen er sneller en met minder menselijke tussenkomst besluiten genomen worden. Bovendien kan geautomatiseerde besluitvorming bijdragen aan consistentie en objectiviteit. Waar menselijke besluitvorming vatbaar kan zijn voor subjectieve invloeden en inconsistenties, terwijl geautomatiseerde systemen en uitlegbare algoritmes dezelfde criteria op uniforme wijze toepassen, wat kan leiden tot eerlijkere en voorspelbaardere uitkomsten.

Het tegengestelde is helaas ook waar. Geautomatiseerde systemen die besluiten nemen kunnen moeite hebben met het interpreteren van complexe, context specifieke situaties die

menselijke tussenkomst vereisen. Waar niet expliciet voorzien is in ruimte voor invulling door uitvoerders is die niet aanwezig. Geen ruimte voor discretionaire ambtelijke macht of menselijke maat! Deze zaken kunnen leiden tot onrechtvaardige of onjuiste besluiten. Ook kunnen de geautomatiseerde systemen die besluiten nemen en gebruikte algoritmes ondoorzichtig zijn. Transparantie, uitlegbaarheid en navolgbaarheid van de systemen, algoritmes en de daaruit volgende besluiten zijn vaak niet op orde.

Veel van deze nadelen kunnen we (vooraf) oplossen. Dit brengen we bij het Juridisch bureau in de praktijk door digitaal regelbeheer en de Wetsanalyse methodiek toe te passen op onze eigen producten. Een op andere plekken al beproefde methode die door ons aangepast wordt op de gemeentelijke praktijk.

Wat dit is, hoe we dit toepassen en welke nieuwe inzichten dit oplevert deel ik graag op 22 november tijdens de Jonge VAR-bijeenkomst 'AI in het bestuursrecht'.